

MAGYAR KURIR

Indult Bétsből, Kedden September' 16-dik napján, 1817-dik esztendőben.

Szent Ilona.

Mikor Lord *Amherst* *Szent-Ilona* szigete mellett elevezett, 's mint említettük ennek kikötőhelyében megállapodott volna, kinyilatkoztatta, hogy szeretné, ha Napoleon Bonapartéhoz bebotsáttatna; meg is nyerte kívánságát az elsüllyedett fregátnak Aleestenek Kapitányával *Maxwellel* 's ugyan annak kézorvosával *Lynnel* egygyütt. Julius' 3-dikán voltak nál-la *Longwoodban*. Előbb tsak Lord *Amherst* ment - be hozzá; *Maxwellel* és *Lynn* a' külső szobában maradtak, de nem soká ők is bebotsáttattak. Ezek a' legújabb újságokat hozták ezen szigetről, melly ezekből áll: — *Bonaparte* jó egészségben lenni látszik; a' teste most nints úgy felsúvódva, mint eddig. A' kérdéseket most is oly sebesen tette szokása szerint beszédközben, hogy alig győztek felelni neki. Hallván, hogy *Lynn* a' Követség' orvososa volt légyen, azt kérdezte tőlle, hogy mellyik Systemát követi a' gyógyításban? — *Lynn* azt mondván, hogy e' tsak a' környülállásoktól függ, így felelt neki *Bonaparte*: — „Gondolom, hogy legalább azt a' systemát tsak nem követi az úr, mellyet ezen szigeten követnek, mert itt nem lát az ember egyebet tsak *Érvágást* és *Calomélt*. — Minekutánna egyebek közt elbeszélte volna Lord *Amherst*, hogy a' ő követsége a' *Chinai* Császárnál azért ütött - ki ily szerentsétlenül, hogy ő nem

tette-meg azt, a' mit tőlle a' Császár kívánt, tudniillik, hogy előtte tizenkilentszer a' földre borult volna, azért, mert ő úgy gondolkodott, hogy ez által meg' alacsonyította volna az *Anglus* Udvarméltóságát. — *Bonaparte* erre ekképpen felelt: *Már én nem így tselekedtem volna ám; ha az én politikám azt kívánta volna tőllem, hogy Követséget küldjek ezen Császárhoz, oly rendelést szabtam volna Követem' eleibe, hogy ha kívánni fogják, a' Császárnak a' labá' nagyuját, sőt ha ez elég nem lenne egyebet is tsokolja-meg, tsak hogy célomat elérhettem volna.* — Egyéberánt *Amherst* előtt is sokat panaszkodott *Bonaparte*, azért, hogy ezen szigeten fogva tartják 's nem úgy bánnak velle, mint illene. A' Régens Princzről nagy betsülettel szállott, 's kérte Lord *Amherstet*, hogy egy levelet vigyen el ezen Uralkodó Fejedelemhez. A' mit még ezen *Anglus* tiszték *Bonapartérol* beszélnek, már mind tudjuk, t. i. hogy ő a' szigeten mindenütt szabadon sétálhatna, kotsizhatna, 's lovagolhatna, tsak arra venné reá magát, hogy kísézőnek egy *Anglus* tisztet botsátana magával: így pedig oly kitsiny határok közzé van szorítatva, hogy a' strázsák minden mozdulásait láthatják. — Nem régen sokat meséltek, hogy Gróf *Bertrand* 's a' felesége *Bonapartéval* össze veszvén, ötet oda hagyták volna: de ezt is költeménynek lenni találták Lord *Amherst* 's a' társai. A' Grófnérol azt a' vallást tetzik az *Anglus*

tisztek, hogy egy valóságos szépség és igen elmés aszszonyság légyen.

Nagy Britannia.

Kapitány *Maxwell*et, kiről feljebb emlékezünk, 's kinek vezérlése alatt az *Alceste* nevű fregát, a' mellyen *Amherst* Chinába útozott vala, visszajövöben elsüllyedett, a' Portssmouthi kikötőhelyben egy lineahajón katonai törvényszék' eleibe állították, hogy kitessek, nem az ő hibája miatt történt-e a' nevezett fregátnak elsüllyedése. Tisztességgel feloldozta mind ötet magát mind az alattalévő több tisztet, minden vád alól a' törvényszék. Semmivel sem vádoltathatnak. Hogy azt a' kalárizs kösziklát, melyre a' hajó felakadott, ezekbe nem vehették 's ki nem kerülhették, az okozta, hogy éppen akkor a' tenger' színét nagyon beborította volt a' hal-nyál.

Melly jó tanítómester legyen gyakran a' kéntelenség vagy szükség, megmúttatta ezen hajó elsüllyedésének is a' következése. Minekutánna az emberek a' fregátról apró tsajkákön egy *Pulo - Leat* nevű szigetre szerentsésen mind kitakarodtak, 's *Amherst* kevesed magával egy nagy tsajkán *Batavia* felé elevezett volna, ekkor ismét más színű veszedelem vette üldözőbe azokat, kik a' szigeten maradtak vala. A' szomszéd vidéki vad emberek, a' kik tengeri szerentsétleneknek felprédálásából élnek, itt is megjelentek 600-zan 60 tsajkával, 's minekutánna a' fregátot magát kiprédálták 's azután felgyújtották volna, a' sziget körül kezdetek tsavarogni, hogy az oda kivetődött szerentsétleneket még szerentsétlenebbekké tegyék. Tsak 72 puskát 's néhány ágyútöltést ragadhattak volt ki magokkal a' hajóslegények a' szigetre, a' mellyeket szélyel bontván 1600 puskátöltést tsináltak belőlök; még ruhagombjait is öszszevervén golyobis gyanánt használták; rúdakat hegyesítettek meg, mellyeknek hegyeiket a' tűzben megkeményi-

tették, 's így történt, hogy nem mertek tenni semmi próbát ellenek az említett tengeri tolvajok. — A' *L. Amherst* követségi írásai, a' *Chinai* Császárnak az Anglus Régenshez küldött levele 's ajándékai, megmentődtek. De minden ajándékai sem sokat érnek. Egy jó nagy *Agath* a' be-
tsesebb köztök.

A' Lord *Amherst* követségi útjának 's Chinában való útozásának most egy egész historiai leirása van nyomtató sajtó alatt: de addig is míg e' kijőne, röviden kiszemelve is kiadták már azt a' Londoni levelek, mint itt következik: — A' követség 1816-ban Febr. 9-dikén evezett volt el a' Portssmouthi kikötőhelyből, két hajóval, az *Alceste* nevű fregáttal 's a' *Lyræ* nevű *Briggel*. Útját oly sebesen tette, hogy 92 napok alatt 14,000 tengeri mértföldet hagyván hátamegé, Jul. elején már a' *Chinai* part mellett a' *Sárgatenger*' öbliben állott. A' Mandarinok semmiképpen el nem állottak attól a' Tatar ceremoniatól, hogy a' Követ a' Császár' eleibe érkezvén térdre essék 's fejével a' földet 19-szer megüsse; hizelkedéssel sőt fenyegetődzésekkel is reá akarták venni ezen megalatsonyító tselekedetre a' követet, de a' ki álhatatosan megmaradt azon nyilatkoztatása mellett, hogy ő ugyan mindent kész véghez vinni, a' mi Fejedelme' 's hazája' méltóságával nem ellenkezik, de ezt, minthogy ez azal ellenkezik, telyességgel meg nem tselekszi. A' Császár, a' ki ezért néki útadatott, egy nyúghatattan és gondatlan karakterü, e' mellett szüntelen, részeg ember lévén, nyúgottabb szempillantataiban magához jövén megfontolta az Anglus követségnek ily hirtelen lett eligazításából következő dolgokat, 's még azután tett rendelést affelől, hogy Ministerei az Anglus ajándékok között némelyeket által vegyenek 's azokért költsömben másokat adjanak, 's több effélék, mint már mind ezeket tudjuk.

A' *Londoni* levelek nem rég' tsak említették de okát nem mondották, miért történt, hogy a' Rio-Janeirói *Orosz* Követ Gróf *Balk*, onnét hirteleniben minden hozzátartozókkal egygyütt eljött volna. Most így beszélnek a' történet' okáról: Ezen Követ úr Rio-Janeiróban egy magános háznál fogadott vala szállást magának: de a' ház' birtokosa, idővel maga akarván a' házban lakni, felmondott a' Követ urnak. Gróf *Balk* úr azonközben a' felmondással nem gondolván, a' házban nem akart kiköltözni. A' dologból per lett. Gróf *Balk* ezt megbántásnak tartotta; panaszolt a' Király' első Ministerénél, de a' kívánt elégtételt ennél is meg nem nyerhetvén, minden hozzátartozóival egygyütt hajóra ült, 's elevezett onnét.

Angliában az *Orosz* Udvar' számára költsönözést nyitottak, melynek fontos hasznait azon kereskedőkre nézve, a' kik ebbe pénzt tesznek-be, az itt lévő *Orosz* Konzul' engedelmével *Willich* nevű Bankos, közönségesen kihirdettette, t. i. mikor valamelly summa beiródik, 20 *per Cent* bónussal iródik-be (az az, ennyivel több iródik-be), 's ezen kívül 6 *per Cent* interes igértetik, melly interes aszzerént nagyobbodik, mint a' Rubelnek betse nevekedi fog, úgy hogy kevés híján 25 *per Centre* is felhághat az eszten-dönként folyó interes. Más idegenek is részesülhetnek a' költsönözésben. Az interes had' idején is éppen oly folyvást fizettetik, mint békesség' idején, akár ellenségek akár barátok legyenek azok, a' kik költsön adnak. Tulajdon szavára igéri a' Császár, hogy ezen költsönözésre soha semmi adó nem vettetik, és ez, sem hadakozásra sem valami egyéb okokra nézve soha nem sequestráltatik.

A' *Marquis Hertford* feleségének testvérét *Marquis Meyn* élnét az a' szerentsétlenség érte az ő *Stallfordi* Grófságban lévő falusi jószágjokon, hol a' nyári

napokat töltötték, 's a' hova a' Régens Princz éppen a' *Marquis Hartford*' látogatására menni készült, hogy az ajtó előtt midőn a' hintóból kiszállott volna, a' lépést elhibázta, 's úgy elesett, hogy a' fejét egy köhöz tsapván ott helyben meghalt. Ezen szomorú történetre nézve nem ment látogatásokra a' Régens Princz.

* * *

Tudjuk, hogy a' Régiék nem ilyen rongyból készült papirosra irtak mint mi, hanem Egyiptomi termésű *Papyrus* nevű fának leveleire. *Pompeja* 's *Herculanium* föld alá került omladékaik között sok ilyen Papirostekertsekre találtak az ásók. Sok Tudós Gyűjtemények birnak is már szanaszét Európában efféle kintsekkel, mindazonáltal annélkül, hogy hasznát tudták volna eddig az ideig venni. Tsak arra sem tudnak rá menni, hogy kár nélkül ki tudták volna azokat teríteni. *Dr. Sickler* tett legszerentsésebb próbát velek, mellyről azt lehet mondani, hogy tökéletes. Az ő módját már az előtt a' Göttingai Tudós Társaságnak Biztosi *Heeren*, *Blumenbach*, és *Mayer* urak megvizsgálták, és tudományos jelentéseikben helybehagyással kihirdették. Ez a' Hirdetmény Párisban *Millin* úrnak kezébe került, kinél *Sickler* úr valaha Titoknok volt. *Millin* úr mindjárt hirt adott *Tyrwhitt* Anglusnak, a' ki ismét a' Régens Princzet tudósította felöle. Így lett osztán, hogy *Sickler* úr Londonba vitette. Itt egy Biztosság gyűlt össze *Grenville* és *Colchester* Lordokból, továbbá *Banks*, *Davis*, és *Tyrwhitt* urakból, kik előtt *Sickler* úrnak több papirostekertsek elébe adattak a' felbontásra. Kiis tekerte szerentsésen az elsőt, de a' tenger vize azt által meg által járván, úgy el volt az romolva, hogy semmi hasznát sem lehetett venni. A' második tekertset hasonló szerentsével felbontotta, de a' rajta lévő irást olvashatatlannak találták. A' több tekertseket is fel fogja *Sickler* úr.

* * *

bontani, mellyektől igen sokat reménylenek. Fáradozásainak következései a' Göttingai Tudósításokban ki fognak hirdettetni.

Északi Amerika.

Tsakugyan még is igaz az (így szollanak most ismét az Amerikai újságok), hogy *Mac-Gregor* elfoglalta Florida mellett *Amelia* szigetét. — (De hát, hogy lehet egy ilyen dolgon ennyit bizontalankodni! — Már alig merünk innét valamit újságleveleinkbe felvenni, attól félvén, hogy ne' talám holnap ellene kell mondanunk.)

Generalis Vandamme, felvett név alatt Amsterdamból megérkezett *Philadelphióba*.

Az Északi Amerikai újságok tagadják, hogy az ő Országlószékek azon iparkodott volna, hogy vagy a' Közép-vagy a' Balticumtengeren magának valamely erős helyet szerezhessen: de ellenben tudjuk azt, így szollanak ugyan ezen újságok, hogy az *Avában* lévő *Anglus Agens* eleibe oly rendelés van adaltatva, hogy minden úton módon megakadályoztatni iparkodják azt, hogy az Északi Amerikaiak a' Birmani birodalom' partján valamely plántatartományt tsinálhassanak magoknak.

Monroét, az Elölülöt, a' ki most az Ország' határain és partjain útozik 's vizsgálódik, megtámadták az oda való újságírók, azért, hogy a' nép által, nevezetesen némely városokban felettébb nagy pompával 's fényességgel fogadjatik; azt mondván, hogy az efféle fényességek nem illenek Resgubliki hazafiakhoz.

Az Északi Amerikai Egygyesült Státusok' Országlószéke' tagjainak fizetéseiket, az Elölülötől fogva az utolsó iródeáig, kiadták az ott kijövő újságlevelek. Ezen laistrom szerint ezen Státus' szol-

gainak minden fizetése esztendőnkénti egygyütt, 351,827 Dollárra (valam. 3,394,435 Frantzia frankra) telik, mellyet Rénusi forintra számlalván, legfeljebb is 1,357,774 forint jö-ki belölle, tudniillik ha a' Frankot 24 krajtzárra számláljuk. Az Elölülő 25,000, egyegy Minister pedig 5000 Dollárra tétetik ezen laistromban. Az Amerikai újságlevelek azonközben még ezt is igen nagy fizetésnek tartják, 's tsak azért terjesztik a' nép' szeméi eleibe, hogy megsokallván, még ezt is kevesittse.

Bostonból így irtak *Julius'* 4-dikén: — “

„Az Európából *Amerikába* való kivándorlásnak veszedelmes kívánása olyan nagy, hogy minden megérkező hajó ilyen elalélt, vagy lehetne mondani félig meghált kiköltözőkkel van terhelve. A' mostanság megérkeztek nagyobbadon *Württembergából*, *Helvetziából*, és a' *Palatinatusból* valók. A' múlt héten 4 hajók érkelek-meg *Hollandiából*, mellyeken 3250 ilyen szánakozásra méltó személyek ültek. *Ne y - Yorkban* többre telik 16 ezernél azoknak a' szerentsétleneknek száma, a' kik *Irlandiából* és *Skotziából* költöztek-ki, 's a' *Nápolyi Lazaroniknál* szánakozásra méltóbb állapotban szállottak-ki a' partra. Nagy ételes-kajbák, tsürek, készítették számokra, hogy az éhehalástól megmenteni lehessen őket. Nem árt Európában közönséges levelekben kihirdetni ezen környülállásokat, minthogy úgy látszik ezen sok kivándorlásból, hogy ott nem esmeretesek az emberek az idevaló állapottal. Az Amerikai Szabad tartományok' partjai *Szent Lorentztől* fogva egész a' *Missisipi'* torkáig mindenütt nagyon népeselek; 's a' partoktól fogva be az ország' belső részei felé 500 és 2000 mértföldnyire is meglehetős számú lakosok találhatnak többire mindenütt, 's a' föld jól meg van mivelve.

Azok a' pusztavidékék, a' hova az ilyen kivándorlottakat szokták letelepíteni, 's a' mellyek ezért *Emigrans Tartományoknak* neveztetnek, olyan meszsze vagynak a' tengermelleyéki tartományoktól, hogy 3000 Anglus (600 Német) mértföldnyi út is kell ezen szerentsétleneknek tenniük, még gyalog oda vánszorognak. Nintsen Amérikanak mesteremberekre és kézimivesekre szüksége, mivel ide a' világ' más részéről oly sok fábrikai porciákat hoznak, hogy sokkal oltsobban vásárolhatni, mint a' mennyibe ezek itt kerülnének, ha itt készülnének. Minden magazinumok tele vannak Angliai fábrikákból került szerzeményekkel, mellyek akár melly áron oda adattatnak, tsak vegye valaki. Az eleség itt négy szerte drágább, mint Német országban, a' hova járál, hogy a' tél itt sokáig, 7 's 8 hónapig is tart, a' melly idő alatt nints mit dolgozni." — Ezt a' levelet egy Bétsi kereskedőhöz irta *Bostonból* egy levelezője, a' ki azt is említi, hogy ő ott hetenként 13 Dollárt fizet az asztaláért.

Mitsoda politikai gondolkodás uralkodjék ezen Státusokban, elégnek tartunk nyilvánosságosítására tsak egy pohárköszönést megemlíteni, melly egyebek között az Ország' függetlenségének emlékeztető innepnapján történt vigadozások között Connecticut tartományának *Worcester* nevű városában fordúltelő: *Békesség minden nemzetekkel; Szövetség egygyel se'!*

Frantzia Ország.

September' 1-ső napján Marschal *Davoustnak*, a' Király tulajdon maga

kezével adta által a' Marschalli páltzát, a' melly czeremoniának véghez menetele után ő a' Királyi familiának egyéb tagjait nál is audientziára botsáttatott.

A' Pruszsus Királynak a' Frantzia határszélekig való elkísérésére, ismét Marschal *Oudinotot* rendelte - ki a' Frantzia Király. A' Felséges utazó nem az Anglus, hanem az Orosz fő hadiszállás felé vette útját, hogy az Orosz ármáda gyakorlásmutatását láthassa *Maubeuge* városánál, a' honnét egyenesen *Brüsszelnek* 's innét *Achannek* vette útját.

A' Frantzia Király a' Generális *Debellének* büntetését, mellyet már előbb halálról 10 esztendei fogságra változtatott volt által, a' Hertzeg *Angouleme*' közbenjárására egészszen elengedte.

Frantziaországban a' revolútzio előtt 139 Pöspökségek állottak-fenn, ide számálván a' Korsikai 5, és Avenioi 4 megyéket is. Az 1801-béli *Concordata* 50-re szállította-le azoknak számát. Az új *Concordata* közép útát tartott; az 1801-béli számot 42-tővel nevelte, az 1789-bélinél pedig 47-tel tette kevesebbre.

Minthogy Frantziaországban az új Constitutzio szerént a' *Pairség* a' familiáknál örökös, és az első szülöttökre megyen által: tehát a' Király jónak találta azon familiákra nézve, mellyekből *Pairek* vagynak, a' *Majoratusnak* felállítását. A' papi rendet kivéven ennekután na senki fel nem vétettetik a' *Pairek* közé, a' ki előre *majorátust* nem nyer a' maga familiájának, a' melyre egy Hertzegnek 30,000, egy Grófnak 20,000, egy Bárónak 10,000 Frank, esztendönként való tiszta jövedelem kívántatik.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —

Sept. 12 - ik napján 309 $\frac{1}{8}$ — 13 - dikán 308 — 15 - dikén 307 $\frac{1}{2}$ — forintot.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

E r d é l y.

Ő Felségek a' Császár és Császárné *Kolosváron* való létek' ideje alatt minden itt lévő Közönséges Intézeteket megvizsgáltak. Alig maradt-el tsak egy Templom, mellyben ne lettek volna. Megtekintették az Oskolákat, a' Seminariumot, Convictust, és Tsillagvizsgáló Tornyot; megnézegették az erősséget, a' Betegek' házaikat, a' katonák' számára tartatni szokott élelemnek tárházát; meglátogatták a' Vármegyeházát, az Archivumokat, a' Vármegye' és Város' tömlőzeit. Több ízben kimentek ő Felségeik a' Város' Majorjába is, melly a' közelébb multt inségi napokban a' szükölködő szegénységnek menedék helyévé vált, és igen sok ügyefogyottak tartózkodnak még most is benne. Megegett az ő Felségek' könyörületes szíve ezeken a' nyomorultakon, és nagy lelkü jótéteményeik által enyhíteni kívánták szomorú állapotjokat. Különösen Felséges Aszszonyunk a' jelenlévők között új ruhákat osztatott ki, külömben is édes Anyai jósággal részt vett sorsoknak mostohaságában. Aug. 26-dikán délután 1 órakor ő Felsége a' Császárné Bútsú-Audientziát adott. Nagy számmal öszve gyültek igen sok Aszszonyosságok, hogy szerentséjek lehessen Felséges Aszszonyunktól elbútsuzni. Következő napon reggeli 7 órakor hagyták-el ő Felségek a' Várost. Igen megsomorodott minden látván, hogy tsak rövid ideig tartott szerentséjek olly hirtelen elenyészik. Egész *Tordáig*, melly ide két Statió, elkisérték ő Felségeket minden *Kolosváron* jelenvolt Kamarás és Nemes Urak lóháton. Az első Statiónál melly *Bánya Bükkön* esett, lovakat váltottak. Mélt. Gróf *Kemény Sámuel* úr ő Excellen-tziája a' Guberniumnak egy Követtségével márrel volt ide előre rendelve, hogy

várná az eljövő Felségeket, kikhez midőn elérkeztek, szép Bútsuzó Beszédet tartott. Ez megesvén Mélt. Gróf *Torotzkay Pál* úr ő N. ga, *Torda Vármegye'* Fő Ispánnya állott elő, és Megyéjének határan egy a' szabad mezőn épített győzedelmi kapu alatt fogadta szép Köszöntő Beszédet tartván, a' Felséges Párt. Egy Svadron Insurgensek is kirukkoltak oda *Torda Vármegyéből*, kiket *P. Horváth Dániel* Major úr a' többihez kaptsolt, és egész *Tordáig* vezetett. *Torda Városának* tulsó szélén még egy győzedelmi kapu volt felemelve. Ez alatt mentek ő Csász. Kir. Felségek számos kísérelőkkel be a' Városba; a' Vármegye házánál szálltak-ki a' kotsiból, és délutánig itt mulattak. Kevés óráikat, mellyeket ezen városnak szánhattak, az itt lévő sóbányának és Aerarialis épületeknek meglátogatására fordították, melly meg lévén egy harmadik győzedelmi kapun a' városba ismét vissza fordultak, és a' Magazinumoknak megszemlélése után ebédhez ültek. Délutáni 3 órakor egy negyedik győzedelmi kapun a' városból ki, 's az *Aranyos* folyóvizén keresztül mentek ő Felségek, és utjokat *Maros ujár* felé folytatták.

B é t s.

Császár ő F. ge tekintetbe vévén azon érdemeket, mellyeket *Raab Ignátz* úr, a' B á t s i hajós tsatorna' társaságnak Kassagondviselője (Szám-tartója) újabb szolgálatai által szerzett, ötlet a' füles és pántlikás nagy arany érdem pénzel méltóztat megjutalmaztatni, mellyet néki Ns. B á t s Vármegye' Első Vice-Ispánnya Királyi Tanácsos, N. gos *Odry András* úr, Jul. 6-dikán által adván, az azt illető Felséges Rendelés a' Nemes Vármegye gyűlésében Augustus' 4-dikén közönségesen kihirdetett.

Az Amériikai függetlenségi hadakozásról némely Statistikai Jegyzések.

Hetedik esztendeje már, mióta Amerika a' hadakozásnak Theátrumává változott. Van oka Spanyol országnak, hogy nem akar ott lévő Tartományaitól megválni. Az Insurgensek pedig naponként nevedő tüzzel viaskodnak szabadságokért. Nem kell úgy gondolkodnunk, mint ha a' tőlünk olly messze eső Uj Világban elő forduló történetek Európát nem illetnék. Nagy befolyása volt eleitől fogva Amérikanak Európához, nagy befolyása lehet még az ott most folyó dolgoknak is ahoz.

Eppen mostanában jött ki Londonban egy Munka: *A' Spanyol ország és Spanyol Amerika közt folyó Háborúnak eredetéről, előmeneteléről, és jelen való állapotjáról.* Írója egy Déli Amériikai születésű személy. Jóllehet az Író az Insurgensek' részin van is: mindazáltal azt lehet mondani, hogy nagy mérséklettséggel, és részrehajlás nélkül van a' Könyve írva. A' Londoni ujság Írók azt rövideden öszve summázták, és beiktatták újságlevelaikbe, mellyet mi is ezennel közlünk Olvasóinkal, hogy az mintegy világosításul szolgáljon az ezen Tartományokban még ezután történő dolgokra nézve.

Legelsőben is az egész Spanyol Amérikanak felosztását adja elő az Író, nevezetesen felosztja azt 4 Vice-Királyságokra, úgy mint: *Uj Spányol országra* vagy is *Mexicora*; *Santa Fe de Bago-tára* vagy *Uj Granadára*; *Buenos Ayresre* vagy a' *La Plata* nevű Folyóvíz mellett fekvő Tartományokra; és *Peru-ra*; továbbá *Gvatimala*, *Venezuela*, és *Chili* Kapitányságokra, mellyek 1810-dik esztendő előtt Helytartók által igazgattak. Ezeket a' Helytartókat a' Spanyol Király nevezte ki, és egymástól függetlenek voltak. Az egész Spanyol szá-

roznak népességét 13 millióra teszi. Ezen számban az Indusok, Spanyolok, Szeretsenek, és ezeknek elegyes maradékaik felvéve vagynak. Ki vétetnek pedig a' *Meta*, *Guagiros*, *Oronico*, és *Rio Janeiro* partjain, és a' *Buenos Ayresi* megmérhetetlen pusztában lakó szabad Nemzetségek. A' lakosoknak a' baromtartás, földmivelés, és bányászkodás a' foglalatosságaik. Az Indusok, és Szeretsenek régi szokásaikat megtartották, ellenben a' Creolok a' Spanyolokéit vették fel.

Már a' múlt Században mutatták magokat helyel helyel a' békételenségnek némelly jelei. De az 1810-dik esztendőben a' Spanyol Királyi Familiának *Bayon-nében* történt fogságra vettése, és *Bonaparte Jósefnek* a' Spanyol Thronusra lett lépése volt az az időpont, mellyben Spanyol Amerika az Anyaországtól elszakadt, és egész Spanyol Amerikában közönségessé lett a' támadásnak lelke. Minden Tartományokban zenebonás Törvényszékek (Junták) állottak fel; lármás gyűlések tartattak; egymással vetekedő Pártosok támottak. Minden kigondolható Igazgatás formáját megpróbálták. Egyik Tartomány a' függetlenség mellett volt, — legtöbben VII. Ferdinándhoz hajlottak, már akár szivből, akár szinből, — némellyek Köztársaságot, mások Királyt kirántak, — kevesen Francia Ország részin voltak, — némellyek a' Cortesekhez szítottak, — mások Regenséget akartak, — ismét mások Szövetséges Státust kívántak, — sokan a' szakadás, és különös uralkodás mellett buzogtak. Minden egyes Tartományokban viszont különböző vetétkedések és indulatok uralkodtak. Sem magok magokkal, sem a' többiekkel nem tudtak megegyezni. Az egész ország egy közönséges, és mélyen meggyökerezett fejtlenységnek theatrumává vált. Ez az állapot egész addig tartott, mikor VII. Ferdinand a' Thronusra visz-

szatért. Ekkor még könnyü lett volna, ezen Irónak ítélete szerént, hathatós intézetek által az engedelmisséget, és tsendeséget helyre állítani.

Ezen bevezetés után így folytatják a' Londoni levelek a' Spanyol Amérikai fő Tartományokban 1810-diktől fogva egész a' leg ujabb időkhig történet nevezetesebb dolgoknak öszve summázott előadását a' fent irt könyv szerént:

A' Veneczuelai Revoluzionak summás Históriája.

Veneczuela, mellynek fő városa *Caraccas*, áll *Margarita*, *Varinas*, *Guyana*, *Maracaybo*, *Cumana*, és *Caracas* Tartományaiabol. Ez a' 4 utolsó *Orinoco*, és *Cap de la Vela* között fekszik; *Margarita* jókora sziget, *Varinas* pedig egy kis Kerület Uj Granada ssélin. Veneczulának népessége 1811-dik esztendőben 800 ezer lélekből állott. *Caraccast* ugyan akkor 45,000-en lakták. Ez a' város emelte-fel 1810-ben Aprilisnek 19-dikén legelsőben a' függetlenség' zászlóját. A' több Tartományok követték példáját az egy *Maracaybon* kívül. — Kevés napok mulva *Guyana* ismét elállott a' Szövetségtől és a' Cadixi Regensségnek fő talmát megesmerte. Mi lett ebből. Az, hogy *Maracaybot* az Egyesült Tartományok *Marquis del Toro* vezérlése alatt megtámodtak. *Marquis del Toronak* hátrálni kellett. Ennek *Miranda* kitsavarja kezéből a' páltzát, és Veneczuelát az Északi Amérikai Szövetséges Státusok formájára organizálja. 1812-ik esztendőben Mártziusnak 26-dikán éppen Aldozó Tsörtörtökön nagy fölindulás történik. A' Tartománynak nagyobb részében a' Templomok, és más közönséges épületek öszveomlanak, és sok ezer emberek a' düledékek alá temettetnek. A' köz nép úgy nézte ezt mint valami ostoroztatást. A' Király részén lévők kaptak rajta, és *Monteverde* Generalis kevés idő mulva majd minden fellázadt vidékeket meghódoltat.

Miranda seregestől megadta magát. Több társaival együtt tömlötzre vitette. és itt végezi életét is. Az ezen időbeli Pártosok' fejei közül most már csak kettő van még olyan, kik azolta szembe tüntek. Az egyik *Bolivar Simon*, ki a' fogságból kiszökött, és most a' Veneczuelai Insurgensek' seregét vezérli. A' másik *Don Jose Cortes de Madariaga*, ki Angliának közbenjárására Ceutai fogságából szabadon bocsátatott, és csak nem régiben *Margarita* szigete' fő vezérévé lett, a' honnan egy tüzes proklamátziót intézett a' Veneczuelaiakhoz.

Nem sokáig birt *Monteverde* az Insurgensekkel. *Marinonak* vezérlése alatt ismét egy uj zendülés ütötte-ki magát *Cumanában* 1813-ban Aprilisben. *Bolivar* *Karthagenából* és *Uj Granadából* lelkesen segítette azt. Uj Granadát akkor egy független Congressus kormányozta. A' had vérengező módon folytatódt. Egyik fél sem kedvezett a' másiknak; hideg vérrel ezereket lemészárlottak a' szerént, a' mint ez vagy amaz fél győzött.

Bolivar mindenütt szerentsés volt. 1813-ban Augustus' 4-dik napján *Caracába* be nyomult. A' Veneczuelai köztársaság Dictatori hatalommal ruházta fel őtet. *Monteverde*, bár nagyon szorított is; de még sem akart az Insurgensekkel alkudozni, és *Puerto Cabellót* rendkívül való vitézséggel oltalmazta. Több meghatalmazott Követeket mint p. o. *Bovezt*, *Vannest*, *Rosettet*, *Puyt*, és *Palomot* széllyel küldözött, hogy a' rabzolgákrol szednék le a' békókat, és fegyvert adnának kezekbe. 70,000 rabok állottak ki így egyszerre a' Had piatzára, melly rettenetes lépés egyszerre más formát adott a' hadakozásnak.

1814-dikben ismét vissza tért a' szerentse a' Királyi zászlókhoz. *Bover Bolivart* Puertánál és Aragintánál megverte, és *Veneczuelából* kikergette. *Boli*